

3543

„ASTRA“

IN ANII DE DUPĂ
:: RĂSBOIU. ::

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(1918—1928)

Editura „Asociațiunii”, Sibiu, str. Șaguna Nr. 6.

„ASTRA”

338

în anii de după război.

(1918—1928)

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Introducere.

Tot mai mult și mai mult se înfiripă în discuțiile zilelor noastre întrebarea: Ce e cu „culturalizarea masselor?” „Propaganda culturală”, „culturalizarea masselor” începe să preocupe tot mai largi cercuri.

E prea firesc. În haosul, care domnește în epoca actuală, omul cu rațiune ajunge în mod fatal să-și pună grozav de marea întrebare: dacă masele sunt inculte, *cum* se va desvolta omenirea de aici înainte?

Un sociolog francez de seamă, *Gustave Le Bon*, formulează în felul său aforistic astfel problema-problemelor de astăzi: „Lumea modernă evoluiază foarte repede. *Cugetarea individuală* dispăre din ce în ce în fața sdrobirii ei din partea *cugetării colective*. *Elita* pierde în fiecare zi elementele ei de superioritate, cari îi asigurau forța... *Ignorăm* dacă Europa va continua să dețină facla civilizației sau dacă este condamnată să piară în lupte intestinale sau să cadă sub

dominația unui popor nou, mai bine adaptat exigențelor evoluției moderne. Viitorul rămâne necunoscut, dar putem considera cu certitudine că *totdeauna în inima popoarelor se vor elabora elementele esențiale ale decadenței și ale grandoarei*". (1928)

Țipetul acesta de alarmă: e primejduită cultura! îl dau mulți conducători, conștii de chemarea lor.

„Ne trebuie o elită a democrației!” dă lozinca dl *Herriot* în Franța; nu demagogie, ci democrație luminată, pretinde un *Masaryk* în Cehoslovacia, iar *Foerster*, suspină: Să ne ferească Dumnezeu să ajungem dela democrație la demagogie!

Pentruca „cugetarea colectivă” să aibă lozinci sănătoase, pentruca petecul acesta de pământ, care este România (și ea o țară în concertul european) să fie salvat pentru civilizație, (nefiind condamnat să piară în lupte intestinale) pentruca *inima* să elaboreze elementele esențiale ale grandoarei României, pentruca să ajungem să avem o elită a democrației, fără de care elită se dă de mal orice democrație — e trebuință de încordarea forțelor tuturor oamenilor de bine în zilele noastre de dihonie.

E mai mult în joc decât interesul personal al cutăruia sau cutăruia — este în joc existența unei societăți omenești întregi.

Aceasta o simt, instinctiv, aceia, cari ventilează, cu mai multă sau mai puțină convingere, „propaganda culturală” și nu este o floristică oratorică numai ideia că *dela această propagandă culturală atârnă viitorul neamului.*

Privind din acest punct de vedere propaganda culturală, ce mici, ce pitice, ne apar înțepăturile personale, ce lipsite de noimă [ca să nu spunem mai mult] întremâncările între frați, gândindu-ne la țintele superioare ce avem să le ajungem, ce *trebuie* să le ajungem, dacă vrem ca să trăim!...

O societate „pentru literatura română și cultura poporului român” cum este «Astra», credem cu tărie, că are să-și spună și ea cuvântul în discuțiile ce se dau în jurul problemei „culturalizării masselor”, cu atât mai vârtos, cu cât din 1861, anul înființării ei, și până acum a dat probe din belșug, că această temă a preocupat-o neconținut.

Dacă populația românească din fosta Ungarie poate să arate o stare culturală, relativ, destul de satisfăcătoare — vitregia

vremurilor ne-a stat în drum să prestăm mai mult sub dominație străină! — atunci are să o mulțamească, în *mare* parte, acestei „Astre”.

Bărbați cu orizonturi mai largi decât acelea ale turnulețelor de bisericuțe, oameni cu flair politic și cu inimă românească, un Șaguna, Șuluț, Bărițiu, Cipariu, etc. au înțeles chemarea vremii și au durat temelii solide pentru o instituție culturală a *tuturor* românilor, fără deosebire de confesiune și de mărturisiri politice. Așa s'a înjghebat, așa s'a împiciorogot, așa a progresat „Astra”, mândria noastră, a tuturora! După cum era o mândrie, pe vremuri, să te înscrii în șirul membrilor fondatori ai „Astrei” și se întrecea care de care să figureze cu numele pe placa de marmoră, în incinta „Muzeului Astrei”; după cum era o fală să colaborezi gratuit la „Enciclopedia Română”, [întâia enciclopedie română!]; după cum era o datorie de onoare să iai parte la adunările generale ale „Astrei” și îți dai întâlnire la adunarea „Astrei” cu intelectuali români din toate ținuturile; după cum era o mare cinste pentru o domnișoară română să fi urmat la „Internatul Astrei”, fiindcă

aceasta era o dovadă, că este stăpână peste o cultură românească aleasă — tot astfel ar trebui să fie și în zilele noastre, fiindcă „Astra” și-a păstrat același idealism, fiindcă normele ei sunt aceleași.

Tipărim această broșură, în care recapitulăm, atât pentru cel ce nu ne cunoaște încă și ar vrea să se informeze, cât și pentru cel ce ține de multă vreme la „Astra” noastră, momentele mai importante, prin cari a trecut în decursul celor zece ani din urmă, ca cu atât mai dragă să fie tuturora această societate eminentă culturală.

„Astra” în trecutul apropiat.

Andrieu Bârseanu, fostul președinte al „Astrei”, își termina cuvântul său de deschidere la Adunarea generală a societății, ținută în anul 1911 la Blaj, cu prilejul jubileului de 50 de ani al acestei societăți, cu următoarele cuvinte: „Dacă prima jumătate de veac din existența „Asociațiunii” a fost timpul înființării și al încercărilor, a doua jumătate să fie timpul *muncii sistematice și conștiente*. Așa să ne ajute Dumnezeu!”

Prin aceste cuvinte a indicat Andrieu Bârseanu un drum de urmat în a doua ju-

mătate de veac a existenței „Asociațiunii”: munca sistematică și constructivă.

Această muncă se și începuse, ceea ce o dovedesc cu prisos analele acestei societăți, publicate în revista „Transilvania”, în anii 1912, 1913 și 1914 până la izbucnirea războiului mondial. În acești trei ani, mai mult decât oricând mai înainte, se începe o muncă sistematică și conștientă în toate direcțiunile.

Adunările generale ale centralei și cele vre-o 80 adunări generale ale tot atâtea despărțăminte ale „Astrei” erau tot atâtea serbători sufletești, prilejuri minunate de a ne cunoaște, de a ne strânge mâna, de a ne încheia rândurile. Membrii societății sporesc în mod îmbucurător și prin ei și mijloacele materiale de propagandă. — „Biblioteca populară” se scoate regulat și cu ajutorul unui administrator special, se răspândește în pături tot mai largi ale poporului, dându-se membrilor ajutători în schimbul unei taxe de 2 coroane anual. „Transilvania” apare regulat, lunar, și se distribuie, deasemenea, în schimbul taxei, membrilor activi, celor pe viață și celor fondatori. — Biblioteca „Astrei” se por-

nește cu „Istoria literaturii” de dl Dr. Sextil Pușcariu. — Numărul, de 6, al „Secțiunilor literare și științifice” se ridică la 8 și în secția școlară intră aproape toți oamenii noștri de școală mai însemnați, atrăgându-se la sânul ei și toate reuniunile învățătoarești prin președinții lor. — Un agronom specialist, angajat la „Astra”, face propagandă economică în mijlocul țăranilor noștri și un specialist în domeniul cooperativelor dezvoltă o propagandă frumoasă pe acest teren, înființând bănci populare la sate. — Cursuri de analfabeți, prelegeri populare, sistematice, conferențe, pentru intelectuali și șezători culturale întregesc munca sistematică de deșteptare și întărire a poporului nostru. — Muzeul și biblioteca centrală sporesc an de an. — Școala civilă de fete cu internat al „Asociațiunii,” cea mai de seamă instituție de acest fel creiată de „Astra”, își urmează drumul ei de lumină tot mai cu avânt. — Burse și ajutoare din fondurile și fundațiunile administrate de „Astra” se împart tot mai multe tinerilor dela școli și dela meserii.

Iată că se ridică și un bust lui Gheorghe Barițiu, celui mai bine-meritat pentru „Astra”, care a îndrumat-o și însoțit-o pe toate căile

ei dela leagăn până la 1893, când și-a dat nobilul său suflet în mâinile Ziditorului.

Toată lumea românească din cuprinsul Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramurășului se aduna cu drag în jurul „Astreii” și munca sistematică și conștientă se făcea pas de pas în toate direcțiile.

* * *

Dar această muncă sistematică și conștientă la „Astra” a încetat cu începerea războiului mondial, în care perioadă de timp societatea a fost nevoită, ca și alte societăți, să-și restrângă activitatea la un minim, funcționarii ei aproape toți fiind nevoiți să-și facă datoria în războiu; de altfel, precum se știe, în cursul războiului orice propagandă în mijlocul poporului fiind cu neputință.

Doi funcționari mai în vârstă, cu președintele și comitetul central, au purtat grija ca în acest timp de grea cumpănă societatea să fie la adăpost de orice primejdii.

În acest timp s'au mai putut face numai o seamă de lucrări curente, referitoare la averea societății, la fundațiuni, la distribuirea de cărți pe toate fronturile de luptă și prin spitale și — mai ales — la bunul mers al școalei

și internatului de fete, cari au fost singurele instituțiuni ale „Astrei” mai puțin turburate de crâncenul războiu.

Dintre publicații s'a mai putut scoate numai cartea de rugăciuni, care ni se cerea din toate părțile pentru întremarea sufletească a soldaților de pe fronturi și calendarul „Asociațiunii”, iar revista „Transilvania” aproape numai cu darea de seamă despre situația financiară a societății.

După încheierea atât de fericită a războiului datoria celorce se aflau la conducerea „Astrei” a fost să lege firul întrerupt al activității din trecut al acestei societăți și să continue cu puteri proaspete în noile împrejurări, credem, mult mai favorabile pentru activitatea ei viitoare, munca pentru luminarea, întărirea și înălțarea neamului nostru. Lozinca în acest scop nici nu a întârziat.

După adunarea dela Alba-Iulia, din 1 Decemvrie 1918

se întreba organul „Astrei” „Transilvania” [vezi acolo, Nr. 1—12, din 1 Decemvrie 1918]: „Ce soarte va avea Asociația noa-

stră în nouăle împrejurări ce ni se deschid pentru viitor?... Va mai avea ea rostul de până acum?... Se mai potrivesc ni-zuințele ei cu cadrele largi, ce ni se deschid pe toate terenele?» Și răspundea:

„Răspunsul nu poate fi decât afirmativ și cât se poate de îmbucurător. Da, Asociația noastră privește cu toată încrederea în viitor! Liberă de zăgazurile ce-i steteau în cale, liberă de rezervele de tot felul ce trebuia să-și impună spre a nu-și periclita existența, de aici înainte ea-și va putea împlini cu *mult mai bine* menirea sa de lumina-toarea păturilor largi ale poporului, de cultivatoarea năravurilor bune, de susțină-toarea și propagatoarea sentimentului național.

„Alătura de celelalte surori ale ei, ea va contribui de aici înainte, *în măsură cu mult mai mare ca până acum*, la ridicarea materială, morală și intelectuală a Neamului nostru și, mai presus de toate, la *înfrățirea sufletelor*, care va forma pentru vecie, pe lângă unitatea politică, legătura cea mai puternică a tuturor celor de o limbă și de un sânge.

„Câmpul ei de activitate s'a lărgit deo-

dată cu delăturarea granițelor meșteșugite ce ne despărțeau și de aici înainte oricare fiu al României întregite poate fi membru al ei, oricare român cu simț și cu râvnă pentru binele obștesc se poate înșirui sub steagul ei biruitor, care va fâlfâi din ce în ce mai falnic în tot cuprinsul moșiei strămoșești: „dela Nistru pân' la Tisa”.

„Înainte, deci, la lucru, cu deviza: *lumină, virtute, frăție în România întregită!*”

Am reprodus întreg pasagiul acesta din primele pagini ale organului „Astrei” de după războiu, fiindcă sunt scrise cu elan, fiindcă sunt juste, fiindcă apelul pentru „înfrățirea sufletelor”, pentru „lumină” și „frăție”, purcede dela acela, care a cântat: „Pe-al nostru steag e scris unire!”, dela fostul președinte al „Astrei”, Andreiu Bârseanu.

În „raportul general” despre activitatea din anul 1920 se insistă, pe drept cuvânt, asupra *marilor greutăți* ce a avut de întimpinat „Astra” după războiu.

Raportul recunoaște că „însoțirea noastră culturală... a progresat și progresează, nu însă în măsura reclamată de marile inte-

rese ale neamului. Nu. Pentru că *numeroase și greu de înlăturat* au fost *pedecile și greutatețile...* înaintăm încet, dar sigur, către scopul ce și l-au propus vrednicii noștri înaintași" [v. „Transilv.” Nr. 7—8, 1921] cari au fost pedecile? Ni le înșiră acelaș „raport general”: activitatea tuturor factorilor societății românești s'a îndreptat, *mai întâi*, spre refacerea *tuturor rănilor* ce constituie viața politică, socială și economică, în cadrele noului stat. Altă cauză se găsește în *sporirea numărului altor societăți culturale*, cu aceleași ținte. Pe lângă tot acest „belșug” societatea „Astra”, cu cei 60 de ani ai ei, cu trecutul ei glorios, cu aureola binemerită de decană a societăților culturale, declară raportul, vrea să trăiască și să dea probe de vitalitate.

Cine judecă drept, cine cântărește argumentele aduse mai sus — le va găsi foarte elocvente. Dacă n'a prestat „Astra” în acești ani dintâi de după războiu ceea ce oricare român de bine ar fi dorit să presteze, este a se atribui, în cea mai mare parte, faptului că n'am avut atunci, când a fost vorba să se cimenteze statul acesta nou, *toate elementele necesare*, la locul lor și de aceea

o mulțime de energii, cari mai înainte se foloseau pentru „Astra” acum au trecut în alte domenii, nu mai puțin importante pentru un stat, care vrea să fie viabil.

Dar lipsa acestor elemente „Astra” a simțit-o foarte mult.

Până s'au cristalizat diferitele ramuri sociale și diferitele agende, până să se ajungă la „omul potrivit la locul potrivit”, în România întregită — și încă nici acum nu suntem încă pe deplin lămuriiți în diferite domenii ale vieții românești — până atunci și „Astra” a avut să sufere acest timp de tranziție, care — fatal — trebuia să sosească, pentruca cu atât mai frumos să fie secerișul în viitorul apropiat. Din punct de vedere sociologic situația e cât se poate de clară și îndreptățită.

„Astra” a fost recunoscută și din partea forurilor competente conducătoare ale statului român ca promotoare a culturii. Dovada cea mai elocuentă este că prin *înalt decret regal* [Nr. 2602 din 22 Iunie 1921] s'a promulgat legea, prin care s'a recunoscut *calitatea de persoană morală a «Asociațiunii»*.

Adunările generale.

Toți ne amintim încă de *adunările generale* de dinainte de războiu. Ce sărbători însuflețite au fost ele, ce prilejuri minunate de a ne cunoaște, de a ne strânge mâna, de a ne încheia rândurile!

Sub opresiunea guvernelor maghiare mioape, lumea românească din fosta Ungarie își da întâlnire în tot alt și alt oraș și expozițiile noastre de țesături și cusături naționale ne încântau ochii, cuvântările de îmbărbătare pe cărarea culturii și concertele, reprezentațiile teatrale ne ridicau inimile, încât puteam să ducem merinde sufletească dela aceste manifestări românești idealiste.

Adunările acestea generale (congresele) au fost totdeauna nește puncte culminante de manifestare culturală românească în fosta Ungarie. În decursul existenței sale și-a întrerupt „Astra” de două ori ținerea congresului, odată în 1873, când bântuia holera cu furie, mai apoi din 1914, timp de 6 ani, până în 1920, în decursul războiului. Ultima adunare generală înainte de războiu a fost cea din Orăștie 1913, când s'a răspândit vestea dureroasă că aviatorul Aurel Vlaicu,

dorind să treacă în sbor Carpații, să ne viziteze la adunarea generală, ca sol al României, a murit, ca un al doilea Iccarus. A fost mare jalea atunci, deoarece Aurel Vlaicu sburase, spre desfătarea tuturor, la adunarea generală dela Blaj, pe „Câmpul Libertății”, în 1911 și îl cunoșteam cu toții. A prevestit Vlaicu sborul peste Carpați și ne-a învățat de pe atunci să ne obicinuim cu durerea pierderilor, în decursul războiului, și mai gigantice.

În Ianuarie 1920 s'a ținut întâia adunare generală după războiu, în Sibiiu.

Dacă înainte de războiu însemnătatea unei adunări generale a fost mai mare, fiindcă — oprimați fiind — trebuia să ne manifestăm ca neam, nici după războiu nu și-au pierdut însemnătatea adunările generale, deoarece acum ne dau prilej de înviorare și de cunoaștere cu frați dintr'alte ținuturi, ocazie de a da lozinci nouă, sănătoase, pentru propășirea culturală.

Adunările generale ținute în restimpul deceniului ultim au fost următoarele: Sibiiu [Ianuarie] 1920; Oradea-Mare [Octomvrie] 1920; Sighetul Marmației, 1921; Sibiiu, 1922;

Timișoara, 1923; Arad, 1924; Reghin, 1925; Zălau, 1926; Sibiiu, 1927.

Dacă într'unele orașe [Sibiiu, Oradea, Sighetul Marmației, Timișoara, Arad, Reghin, Zălau, etc.] am putut să ne bucurăm din toată inima de întâlnirea cu delegații despărțămintelor, cu aceia ai societăților surori, de conductele etnografice și expozițiile reușite, într'alte orașe s'au pus în calea bucuriei noastre evenimente independente de voința „Astrei”, așa d. e. moartea gloriosului și în veci neuitatului nostru Rege și președinte de onoare, M. Sa Regele Ferdinand, apoi moartea președintelui nostru Andreiu Bârseanu, încât la Sibiiu 1927 a fost mai mult o comemorare pioasă, fără de petreceri, a marelui dispărut, iar la Sibiiu, în 1922, o comemorare a fostului nostru președinte. La mormântul dela Țebea însă, unde zac osemintele lui Avram Iancu, ne-am întremat sufletele și am prins putere pentru lupta culturală, câștigând din atingerea cu poporul băștinaș din Munții Așuseni.

Ca să poată presta „Astra” cele dorite și pe viitor, a trebuit să introducă unele inovații.

Schimbări de statute, regulamente, etc.

Principiile de căpetenie de cari s'a lăsat condusă „Astra” la *schimbarea statutelor*, după războiu [după desbateri în 1920, 1923, 1924], au fost: 1. ca „să se dea societăților culturale posibilitatea unei colaborări cât mai strânse cu „Astra”, colaborare de atâtea ori și din atâtea părți reclamată”; 2. ca „să se dea un rol mai mare principiului de descentralizare, atribuind o parte a problemelor, încredințate până aci adunării generale, comitetului central”; 3. „fixarea principiului arondării în general a despărțămintelor „Astrei” după plase și dându-se posibilitatea ca mai multe județe să se poată organiza în regiuni ale „Astrei”; 4. „se are în vedere lărgirea cercului de activitate al agenturilor „Astrei” din comune”, și 5. se lasă comitetului central latitudinea de a micșora sau spori taxele, cotizațiile de membri, sub rezerva aprobării adunării generale [v. „Transilvania”, 1924, pg. 406—7]. Statutele cele nouă au fost aprobate din partea autorităților statului [la tribunalul din Sibiu Nr. 1926 din 6 Martie 1925].

În ceea ce privește *secțiile*, acestea își

modificaseră *Regulamentul* în 1914. Această modificare nu mai corespundea noilor împrejurări. În 1924, într'o ședință plenară, s'a constituit o comisie specială, în frunte cu dl G. Bogdan-Duică, cu menirea de a redacta *noul* Regulament. Acest nou Regulament, prezentat și debătut în 1925, într'o ședință plenară a secțiilor, este acum în vigoare. Despre activitatea frumoasă a secțiilor, cu acest nou Regulament, se referă într'alt loc.

La adunarea generală dela Reghin [1925] s'a aprobat un *Regulament pentru despărțăminte și cercurile culturale* [fostele agenturi], modificat și întregit în mod radical, astfel încât și despărțămintele și cercurile culturale au de aici înainte un nou Regulament, potrivit cadrului vremilor de astăzi.

Secția medicală și biopolitică a venit cu propuneri concrete pentru schimbarea în statute a unor paragrafi și s'a primit ca în art. 2 să se spună lămurit că „Astra” e chemată să promoveze „prosperitatea fizică, morală și intelectuală a națiunii române”.

Adunarea din Zălau a hotărât ca „Astra” să „alcătuiască un program de muncă bazat pe principiul biologic-național, având grijă

ca în acest program să se accentueze orientările sociologice, cari derivă din el, privitor la dezvoltarea individului, familiei și popoului" [v. „Transilv.” Oct.-Nov. 1927, pg. 407].

Dorința aceasta a secției medicale-biopolitice și a secțiilor a fost dusă în îndeplinire.

În adunarea generală ținută în Sibiu la 4 și 5 Dec 1927 s'a fost hotărât ca ultimele 2 șire ale alineatului prim din Art. 2 al statutelor „Asociațiunii”, de următorul cuprins: ... «cari vor putea contribui la prosperarea literaturii și culturii, atât spirituale, cât și economice a românilor», să primească următoarea redactare: «cari vor putea contribui la promovarea literaturii și culturii, atât spirituale, cât și economice a românilor pe baza principiilor biopolitice: prosperarea intelectuală, morală și fizică».

Apoi să se adauge: «Crearea unei noi secții feminine și a unei subsecții pentru educația fizică, în cadrele secției medicale».

Pentru o mai bună împărțire a muncii, la propunerea dlui v.-preș. Dr. O. Russu, a numit, în 1924/5, comitetul central din sânul său 6 comisii: a) de organizare; b) financiară; c) a publicațiilor; d) a muzeului și bibliotecii; e) a internatului de fete; f) a fundațiilor.

Pentru ca agendele multiple ale vice-președintelui „Astrei” să poată fi supravegiate cu și mai mare conștiențiozitate, s'au creiat două posturi de vice-președinți, de prezent în mâinile dlor *Dr. Oct. Russu* și *Dr. Gh. Preda*.

Tot mai mult și mai mult se *criștalizează* agendele tuturor factorilor chemați să lucreze în folosul „Astrei”, după rășboiu, și dacă se vor și face încă unele modificări [propunerile dlor: vice-preș. al „Astrei” *Dr. Gh. Preda* și *Petru Suci*, director de liceu, *Turda*] toate vor contribui ca „Astra” să progreseze din ce în ce tot mai mult.

Lupta împotriva analfabetismului.

Un capitol special ar putea să se scrie despre sprijinul pe care-l dă „Astra” acelor cari se angajează să stârpească *analfabetismul* din satele noastre. Dacă numărul analfabeților nu este atât de mare la noi, în Ardeal, totuș, în unele regiuni, unde oblăduirea mașteră de mai înainte nu și-a dat silința să deștepte poporul românesc (Bihor, Maramurăș, d. e.), mai este mult de lucrat. „Astra” a răspândit abecedare din greu. Din 1908—1928, din *abecedarele* scrise de *I. Bota*

și I. Ciorănescu, 10,030 ex. [Un abecedar, de înv. N. Iosif, l-a premiat în 1909].

Din 1924 începând au trecut cursurile de analfabeți, oficial, în atribuția corpului didactic primar, încât statul român a luat în mână propaganda contra analfabetismului. Cu toate acestea „Astra” a perseverat pe cărarea apucată și a dat și dă premii și acuma preoților și învățătorilor, cari iau asupra lor învățarea analfabeților la scris, cetit. Dacă în 1910, d. e., a dat „Astra” premii de câte 100 coroane în 14 despărțăminte și un premiu de 200 coroane într'un despărțământ, unul de câte 50 cor., în două despărțăminte, iar de câte 50 cor. în alte 10 locuri, în 1924 5 a premiat 14 învățători, cu câte 2000 lei, în 1925 a premiat 30 de inși, cu câte 2000 lei, în 1925 a premiat 11 învățători.

Trecând „Astra” și în alte ținuturi, a premiat 9 învățători din Dobrogea, cu câte 2000 lei, 4 din Basarabia și 8 din Ardeal, tot cu câte 2000 lei, în anul 1926/7.

În anul 1928 a premiat 21 învățători din Ardeal și 15 din Basarabia.

Cercurile culturale.

Cercurile culturale (agenturile) „Astrei” nu sporesc după cum ar fi cu cale, din mai multe cauze. Una din cauzele principale este aceea că s'a pornit o acțiune de a se înființa cercuri culturale și din partea altor societăți, culturale și economice, și și din partea bisericilor și cercurilor superioare școlare. De aceea sunt împrejurările nefavorabile pentru sporirea cercurilor culturale ale „Astrei”.

Din partea Ministerului de instrucție publică s'a învitat învățătorimea să formeze cercuri culturale învățătorești, cari să și presteze ceva în mijlocul poporului și mai apoi să refereze autorităților. Biserica ortodoxă a pornit în Ardeal mișcarea societăților de adulți „Sf. Gheorghe”, în legătură cu preoții ei.

Camerele agricole și cooperativele lansează ideia unor cercuri independente, în jurul lor. Soc. „Regele Mihai [fosta Principele Carol]”, „Centrala Caselor Naționale”, „Liga culturală”, fiecare, în parte, militează pentru constituirea de nuclee în serviciul lor.

Pe lângă toate acestea — „Astra” a căutat să intre în legătură cu acele societăți din câte o localitate, cari ar sta în drumul acti-

vității unui „cerc cultural“ viguros și de multe ori s'a găsit formula ca să colaboreze societățile și astfel să nu se izidească energiile pe cărări deosebite, spre acelaș scop final.

Avertismentul îndreptățit: nu vă pierdeți energiile în prea multe societăți, câtă vreme „Astra“ există și vrea să lucreze! I-a dat președintele „Astrei“, dl Goldiș, și la adun. generală din Sibiiu 1927, spunând: „Parcă niciodată nu s'a verificat în lume adevărul, că *în unire rezidă puterea*. În loc să clădim cu puteri unite parcul luminos al culturii, fiecare își crește separat cucuta lui și se crede minunat. Această nebunească pulverizare a energiilor face aproape imposibilă orice încercare de refacere a sufletului național“ [v. „Transilv.“, nr. 12, 1927].

Biblioteci populare.

Ceeace am remarcat la constit. cercurilor culturale se poate încresta și la constituirea de *biblioteci populare*. Și aici este imperios cerută o colaborare a societăților existente, deoarece o concurență spre binele comun nu are noimă. Într'una și aceeaș comună mai multe biblioteci minuscule, în loc de o bibliotecă mai mare, bine condusă, ar trebui ocolit.

În multe localități s'au acumulat bibliotecile existente și așa și populația se poate bucura mai bine de binefacerile cărților.

„Astra” a trimis din greu cărți, cari s'au alăturat câteodată bibliotecilor parohiale, altele bibliotecilor școlare, apoi asociațiilor studențești, spitalelor, diferitelor companii de ale regimentelor din Ardeal și Basarabia, căminurilor culturale, înființate de Soc. „Regele Mihai”, „Ligii culturale”, „Centralei Caselor Naționale”, etc. Ca să se vadă cum a sporit *numărul bibliotecilor populare*, înființate de „Astra”, servească drept exemplu câteva date. În 1913 avea „Astra” 594 biblioteci populare; în 1914—626; în 1922/3 deja 2207; în 1924/5 —2771. În 1926 s'au constatat 3149 biblioteci [cu cele 190 înființate în acest an], nu numai în satele și orașele din Ardeal, ci și în Vechiul Regat și în Basarabia. În 1925/6 erau 188 biblioteci populare, în 153 „cercuri culturale” și 35 școli, spitale, închisori, etc.¹

¹ Ultimele date [XII 1927—VI 1928]: pentru biblioteci în cercurile noastre culturale 43 colecții, pentru biblioteci parohiale 44 colecții, dintre cari 23 în parohiile din Secuime și 20 în eparhia Clujului, pentru biblioteci școlare 7 colecții și pentru diferite alte societăți 8, în total 97 colecții, cari cu cele date în anii trecuți se ridică la 3246 colecții [rap. 1927/8].

Despărțăminte cu oameni idealişti!

Oricât s'ar constata grozava debandadă morală de după războiu, oricât s'ar accentua — și pe drept cuvânt — valurile de materialism cras din epoca noastră, câte o licărire de revenire la vremurile cele bune de mai 'nainte, tot ne este dat să vedem.

În raportul general pe a. 1921 se constată cu satisfacție că *tot* mai avem o mână de oameni idealişti, cari, *fără de plată*, numai cu satisfacția conștiinței împăcate, lucrează în ogorul culturii neamului. Și raportul înșiră o statistică interesantă: cine este în fruntea despărțămintelor noastre, în diferitele regiuni? *Directorii* aceștia, recrutați din reprezentanții tuturor păturilor noastre sociale, au fost, în 1921: din șirul preoției: 3 canonici, un asesor consistorial, 29 protopopi și 16 preoți; dintre cunoscătorii de legi: 18 avocați, 3 judecători (foști avocați) și 1 judecător; dintre membrii corpului didactic: 1 profesor universitar, 1 director regional, 6 directori de liceu, 3 profesori, 3 revizori școlari, 1 învățător; din administrație: 6 prim-pretori și 2 pretori; din alte profesii: 1 inginer-inspector general de mine, 1 medic,

1 librar și 1 comerciant [v. „Transilv.“, Nr. 7—8 1922].

Va să zică : oricât de brutală să fie lupta pentru trai în ziua de astăzi, oricât de aprigă goana după căpătuială — tot se recrutează pentru scopurile mărețe ale „Astrei“ un număr de „idealiști“, cari nu primesc remunerație materială, ci lucrează pentru înaintarea comună, desinteresat. [Și raportul se grăbește să constate, că și comitetele despărțămintelor și conferențiarii se recrutează din diferitele pături sociale: preoți, învățători, medici, ingineri, advocați, profesori, profesori universitari, etc].

Intr'alt raport, acela din 1922/3, se accentuează greutatea zilelor noastre și — arătându-se scumpetea călătoriei în zilele de acum — se laudă expedientul găsit de un primpretor idealist [din Lăpușul ung.], care a intervenit la comunele din plasa dsale ca să pună *gratuit* la dispoziția conferențiarilor pe sate și a coriștilor, trăsurile trebuincioase [v. „Transilv.“ nr. 8—9, 1923].

Paralel cu învățarea analfabeților s'a îngrijit „Astra“ ca să se țină în despărțăminte *prelegeri populare și șezători*, pentruca țărănimea să aibă nutremânt sufletesc.

Lupta cea mai bună împotriva timpului pierdut prin cărciumi se dă cu aranjarea prelegerilor și șezătorilor acestora. În „Biblioteca populară” s’au publicat câteva numere cu conținut anume pentru aceste prelegeri și șezători la sate.

Numărul lor crește mereu. În 1911 se indica un număr de — aproximativ — 150,000 de ascultători, la 773 prelegeri. În 1913, deci înainte de războiu, s’au ținut 1459 prelegeri și 47 șezători. În decursul războiului n’a putut fi vorba de astfel de manifestații.

În 1926 găsim 608 „cercuri culturale” reorganizate, cu rapoarte trimise la centru. În 1928, aveam în Aug., 651 „cercuri culturale”.

Cine sprijinește această mișcare laudabilă de luminare a poporului? În primul rând *preoții și învățătorii* de pe la sate, mai apoi — intensiv și cu succese vădite — *medicii, profesorii universitari, profesorii de liceu și gimnaziu, funcționarii de bancă, etc.*

Ca și în trecut așa și acum ne-au servit *diapozitivele* la ilustrarea conferențelor la sate și la orașe. „Astra” a comandat serii întregi de diapozitive educative, din domeniul medicinei [primul ajutor, boalele copiilor,

alcoolismul], al istoriei naționale și al istoriei literaturii române — apoi din acela al religiei [viața lui Isus], vederi din România. Cu astfel de diapozitive vrea să aducă și mai multă viață în conferențe.

Cu *filme cinematografice* medicale a re-purtat secția medicală-biopolitică succese evidente. Acum își are camionul special, în care încap aparatele și 12 conferențieri, cari se împart, Duminecile și sărbătorile pe sate, pentruca să se întoarcă, spre seară la Cluj.

Și *diafilmele* cu aparatele „Unophot“ au făcut servicii reale în câteva despărțăminte. Aparatele mici, manuale, potrivite și în sate, unde nu este introdusă electricitatea, au arătat „diafilme“ cu viața lui Isus, din străinătate, despre lucrarea rațională [taylorism], medicale, astronomice, umoristice [pentru copii] și ne-a reușit să arătăm și un diafilm românesc [cu bisericile din Bucovina, din Iași, etc.].

Cărarea apucată este foarte promițătoare, urmând ca diapozitivele, „diafilmele“ și filmele să formeze și de aici înainte un stoc de fotografii, cari lărgesc orizonturile spectatorului.

Este o plăcere să asști la conterețe

de acestea, întovărășite cu „diafilme”, la societățile de meseriași, la Academia teologică din Sibiiu, la Școala normală de acolo, la licee, pe sate. E vorba să se găsească paralele trebuincioase ca conferențele ținute să se poată multiplica și ca aparatele cu „diafilme” să se răspândească în cât mai multe locuri.

Dacă în iarna anului 1908/9 s'au putut însemna 63 de conferențe prin orașele și orășelele noastre, pentru intelectuali, sub auspiciile „Astrei”, în 1912 aveam 101; în 1913—154; (la începutul anului) 53; după războiu s'a urcat numărul lor: în 1921 aveam 450 conferențe, în 1926—272 [afară de prelegerile populare, cari au fost de 772].

În decursul anului 1927/8 s'au ținut în cadrele „Astrei” 1290 prelegeri populare, 697 conferențe pentru intelectuali și 357 serate artistice-literare [și teatru].

Dacă înainte de războiu s'a pus preț pe diferitele expoziții, aranjate din prilejul adunărilor generale, ale centrului și ale despărțămintelor, obiceiul acesta bun s'a păstrat și după războiu. Începând cu expoziții de pictură [Grigorescu, Verona, Vermont, Loghi, în 1925, — sub conducerea dlui prof. I. D.

Ștefănescu] în „Muzeul Astei”, până la expozițiile de copii, de poame, de țesături și obiecte tăiate în lemn, de toate s'au aranjat în cuprinsul Ardealului sub auspiciile „Astei”. Unul din cei mai buni promotori a fost dl prof. în pens. Dumitru Comșa care are o bogată experiență în privința aranjării expozițiilor de industrie casnică. [Timișoara, Avrig 1923, Săliște etc.].

Nu trebuiesc uitate aici nici reușitele *conducte etnografice* din diferitele ținuturi. Aceste conduite au electrizat satele, au dat prilej sătenilor să compare frumusețea portului lor cu a altor sate și s'a născut o *emulație* frumoasă, atât în ceea ce privește păstrarea podoabelor autentice, naționale, cât și a dansurilor noastre naționale: hora, călușerul, bătuta etc.

Dacă secțiile au propus [1919], la inițiativa secției școlare, ca să se înființeze *cursuri de vară* în toate orașele și — cu timpul — chiar și în *stațiunile climaterice și balneare*, încredințând chiar pe dl profesor Axente Banciu cu înjghebarea unui comitet permanent, care să stabilească modalitățile de lucrare [v. „Transilvania”, Sept. 1920, pg.

563) și dacă dl G. Bogdan-Duică a ventilat ideia introducerii unor cursuri complete sau «universități populare» în cadrele „Astrei” [1923, v. „Transilv.”, Oct.—Nov. 1924, pg. 409] — ideile acestea salutare încă nu s’au putut realiza, dar sunt speranțe că în viitorul apropiat [cu inițiativa secției medicale-biopolitice], să se deschidă astfel de cursuri de vară¹. Acolo se vor putea prea bine ținea cursuri despre propaganda culturală, pentruca propaganda să fie mai perseverentă, mai sistematică și mai spornică, în urma unei emulații cinstitute între cei ce vor audia cursurile și vor lucra mai apoi în sfera lor de activitate.

„Biblioteca poporală”.

Înainte de războiu au făcut multă vâlvă daniile unui boier român basarabean. În mijlocul româniei asuprite se răspândi vestea ca fulgerul că un basarabean putred de bogat, care călătorise incognito, ca un Harun

¹ Cursuri de *dicțiune* și pentru *teatru de diletanți* cu frumoase succese a ținut directorul artistic al „Astrei” dl Nicolae Băilă, la „Școala normală” și aiurea, în Sibiu.

Al Rașid modern, prin ținuturile noastre, și-a deschis punga și împarte darnic la lume și țară, pentru biblioteci, pentru școli, pentru biserici. Svonul s'a concretizat când „Astra” a primit sume, respectabile pe atunci, ca să tipărească literatură bună românească pe seama poporului, să publice lucrări despre cooperație, să trimită bursieri și bursiere pentru cursuri de broderie, etc.

La început șopteau dușmanii, că ar fi boierul român o persoană fictivă, că este vorba de un emisar rusesc, care caută să tulbure apele în Ungaria — mai apoi însă a apărut și inimosul mecenate și vorba lui cumpătată, mâna lui darnică a convins pe toți, că fapta ce-i purcede în urma poruncii inimii, este fapta unui om curat. Ce mărturisirea *Vasile Stroescu*, căci despre el este vorba? Lumină, tot mai multă lumină și întărire materială pe toate terenele, mai ales însă prin minunatul mijloc al cooperativelor!

Iată lozinca sa. Și de aceea pune în mâinile țaranului român, în loc de gazetele-venin și disgrațioasele diatribe din cărțile incendiare, literatură îndrumătoare; de aceea da, prin cărți de specialitate, sfaturi agromomice și de cooperație, sporind societățile

cooperative; de aceea deschidea o bibliotecă pentru studențimea românească din Cluj; de aceea da puțința școlilor și bisericilor să se populeze — ca întunerecul să dispară și ca bunăstarea materială și culturală să sporească.

Binecuvântată fie memoria boierului Vasile Stroescu, mort în 1926. Acest boier a înțeles că lupta împotriva ideilor distructive, bolșevice, se poate da numai cu armele învățaturii, perseverând pe lângă lozincile, cari închiagă rândurile și nu le desbină.

BC La conducerea «bibliotecii populare» a „Asociațiunii” s’au luat în vedere principiile profesate de Vasile Stroescu. *Aproape două milioane* de broșuri întremătoare de suflet s’au răspândit în cuprinsul locuit de români și multe nopți lungi de iarnă au petrecut și vor mai petrece românii dela țară, cu cărțuliile acestea în mână. Materialul adunat credem că servește spre laudă oricărei biblioteci populare și numai bunăvoință la cetitori să fie, numai propaganda să se intensifice — ca „Biblioteca populară” să ajungă tot mai bine și mai bine redactată.

În cei zece ani din urmă a fost redactată de domnii Ioan Georgescu, Horia Petra-

Petrescu și Victor Lazăr. După războiu a început biblioteca populară cu Nr. 92 și a ajuns acum la Nr. 162, cu 72 de numere.

Neavând unele despărțăminte putința să tipărească la centru materialul adunat, s'au gândit la un expedient, care ar fi foarte bine să prindă și altundeva: au început să tipărească «*Buletine*» independente de centru, pe cari le-au împărțit mai apoi, nu numai în cercul lor, ci și într'alte despărțăminte. Așa a ajuns d. e. despărțământul Sibiiu al „Astrei” la Nr. 52 din „Buletinele” sale. Materialul ales a fost bine primit și a ajutat cercurilor culturale, școlilor de pe la sate, etc.

Din «*Biblioteca tineretului*», mici broșurele de conținut educativ, au apărut înainte de războiu 9 numere. În 1919 a decis secția școlară să reînceapă tipărirea, dar încă nu s'a putut ajunge la țintă, lipsind fondurile. „Biblioteca populară” conține multe lucrări, cari ar putea figura în „Biblioteca tineretului”.

„Biblioteca Astrei”.

«*Biblioteca «Astrei»*, adică biblioteca tipărită de „Astra” pentru intelectuali, a sporit

în timpul din urmă cu 15 numere. Dacă a trebuit să se întrerupă tipărirea „Istoriei literaturii române” [vol. I] de dl *Dr. Sextil Pușcariu*, în decursul războiului și numai după războiu a apărut volumul, care acum — durere — este epuizat, am putut tipări după războiu lucrări de ale domnilor *N. Iorga* [drama „Tudor Vladimirescu“], *I. Georgescu* [vol. I din „Prin România” — cu 161 ilustr.], *Ștef. Meteș* [„Istoria neamului românesc”, vol. I], *Nic. Oancea* [partea I din „Cântece populare românești“], *I. C. Băcilă* [„Pictori francezi prin țara noastră“], *Dr. Onisifor Ghibu* [„Cum s'a făcut unirea Basarabiei și Evoluția secțiilor lit. științifice ale Astrei“], *Dr. Ioan Lupăș* [„Contribuțiuni la istoria ziaristicii românești ardelenene“], *Dr. Aurel Voina* [„Valorificarea capitalului uman prin igiena națiunii“], *Dr. Dominic Stanca* [„Ancheta sanitară, ca bază de plecare a plăgilor sociale“], *Victor Stanciu* [„Pământul și istoria“], *I. Băcilă* [„Portretele lui Mihai Viteazul“]. Chiar numai din înșirarea numelor autorilor și a temelor alese se poate vedea că biblioteca aceasta e stăpână pe prețioase contribuții de ale unor pene remarcabile la noi.

În «*Biblioteca Astra*» [Nr. 7] a apărut și prețioasa statistică, adunată, în numele „Astrei”, de dl *Teodor V. Păcățian*, a pierderilor locuitorilor români din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramurăș din decursul răsboiului.¹ „Astra” a încredințat pe dl T. Păcățian să trimită chestionare speciale, cari, mai apoi, au fost studiate.

Chestionarele acestea se află în arhivele „Astrei”. Numai rezultatele finale le-a dat publicității dl Păcățian, cu toate că ar fi de mare interes să se știe din partea publicului și celelalte răspunsuri. Din lipsa de fonduri a trebuit să se oprească tipărirea mai departe a acestei elocvente și utile statistici.

Paralel cu această bibliotecă au început să apară *alte biblioteci*, acestea *ale diferitelor secții*. Despre ele se referă la capitolul rezervat activității secțiilor.

¹ 41739 morți pe câmpul de luptă, 11275 morți în temniță, în pribegie, în spital, în urma boalelor, 25406 invalizi, 37898 răniți și bolnavi, 29839 dispăruți, 38630 văduve, 79226 orfani, 1738 arestați sau internați, 3435 refugiați.

„Transilvania“.

«*Transilvania*», organul de publicitate al „Astrei“, va împlini în 1929 șasezeci de ani de existență. În decursul războiului a apărut în margini modeste.

Anul al 49-lea [1918] se compune dintr'un singur număr [Nr. 1—12] cu partea oficială. Deasemenea, al 50-lea are 12 numere, într'unul singur. Secretarul *I. Georgescu* a condus ca redactor-șef „Transilvania“ în anii 1920—1923. De atunci și până în 1927 a redactat revista secret. lit. *Dr. Horia Petra-Petrescu*, iar din 1928 e condusă de secr. secțiilor dl *Ioan Agârbiceanu* și de secr. lit. dl *Dr. Horia Petra-Petrescu*.

Revista a publicat multe articole prețioase. E vorba ca publicul să o sprijinească și mai mult, ca să poată presta ceea ce doresc conducătorii ei.

Muzeul central și celelalte.

Și colecțiile *Muzeului central* au sporit considerabil, încât nu mai au loc în încăperile actuale. Obiectele sunt în număr de peste 100,000 și sunt împărțite, mulțumită actualului custode, dl *I. Banciu*, în următoarele secții:

1. Secția artelor frumoase; 2. Secția bisericească; 3. Secția etnografică; 4. Secția arheologică și numismatică; 5. Secția economică; 6. Secția industrială; 7. Secția școlară; 8. Secția armatei; 9. Secția științelor naturale. Nici jumătate din obiecte nu sunt expuse, din lipsa de localuri.

În „sala festivă”, unde înainte de războiu se țineau toate serbările culturale de seamă ale românilor din Sibiiu [reprezentatii teatrale chiar, concerte, conferențe, etc.], sală astăzi neîncăpătoare pentru publicul românesc sibiian [din care cauză festivalurile se dau, de obicei, în sala prefecturii județului Sibiiu], se află pânzele și cartoanele bunului, remarcabilului pictor, care a fost *Octavian Smigelschi*. Smigelschi, după cum se știe, pictorul Catedralei ortodoxe române din Sibiiu, a făcut studii strălucite în Roma și Ravenna. Familia Smigelschi, după moartea pictorului, a vândut [1921] „Astrei”, pentru 200,000 lei, întreg lăsământul artistic. Astfel s'a putut aranja întreg etajul al doilea al Muzeului, cu pânze și cartoane de ale lui Smigelschi și cu o parte din secția bisericească.

Trebuie să întovărășești pe străinii intelectuali, pe cei dornici de a ne cunoaște

sufletul, arătându-le obiectele expuse în „Muzeul Astei”, ca să te convingi de câte bogății conține acest muzeu. Streinul nu caută lucruri de șablon, nu se oprește la obiecte de duzină, ci vrea să ia la cunoștință caracteristicile spiritului românesc și la noi găsește multe comori prețioase, în țesăturile și cusăturile noastre naționale [arătate după războiu și la Geneva, Veneția, Paris și Berlin], în tăieturile în lemn [furci, băte etc.], în ouăle încondiate, etc.

Dacă străinii se entuziasmează astfel de lucrul mânilor noastre, ce să zicem de românii autohtoni! Nu este o frază goală că putem ținea concurența, în privința țesăturilor, a cusăturilor și a tăieturilor în lemn cu orice popor, lauda aceasta îndreptățită ne-a fost adusă de specialiști străini, nepreocupați [Focillon, Sigerus, Clark etc.].

Dacă arta românească populară este așa de considerată, este a se mulțumi, în mare parte, și „Muzeului Astei” din Sibiiu, care a strâns și păstrează cu scumpătate aceste produse ale genului românesc.

E vorba ca publicul românesc să priceapă că „Muzeul Astei” e vrednic să spo-

acesta prețios să nu poată fi valorificat după merit.

Serbătoriri, colaborări etc.

N'a fost zi însemnată în istoria neamului, n'a fost prilej de bineventare a oaspeților iubiți, cari au străbătut România și cari s'au oprit în Sibiiu sau pe la adunările noastre generale, etc., — ca „Astra” să fi întrelăsat momentul să serbătorească sau să salute.

Indicăm aici câteva momente importante din analele „Astrei”, din 1918 începând:

1918. [Noemvrie] președintele [Andrei Bârseanu] și unii din membrii comitetului central, aleși în comitetul național din Sibiiu, stăruiesc pentru înființarea *Legiunii române de gardiști voluntari în Sibiiu*, pentru înființarea de *sfaturi naționale comunale și cete de gardiști români*, pentru susținerea ordinii în sate și orașe. — 1918 [1 Dec.] „Astra”, învitată la *Alba-Iulia*, ia parte prin reprezentanți la marea adunare națională, prin președintele ei și membrii din comitet. — Serbătorește cu întreagă obște românească primirea trupelor române, cu gen. Tr. Moșoiu

în frunte. — Primește cu toți românii pe reorganizatorul armatei române, *gen. francez Berthelot*. — Ia parte la primirea *Consiliului Dirigent*, promițându-i tot concursul. — 31 Mai MM. LL. Regele Ferdinand și Regina Maria, vizitează Muzeul „Astrei”, *M. Sa Regele binevoind a primi prezidenția de onoare*.

1919. [8 Apr.] Vizita fostului Principe moștenitor Carol.

La îndemnul „Astrei” se serbează de toate școalele de dincoace de munți ziua de 8/21 Ianuarie, începând cu anul 1919.

1920. Serbare de 1 Decembrie pentru Unirea Ardealului. [Orator festiv: președ. „Astrei”: Andrei Bârseanu].

1921. [27 Febr.] Serbătorirea memoriei lui *Petru Maior*, printr'un parastas în Sibiiu. — 10 Maiu serbătorirea zilei [orator festiv: secretar literar I. Georgescu]. — 9—11 Iunie delegație la serbările jub. ale „Ligii” (100 de ani dela moartea lui *Tudor Vladimirescu*). — La serbarea *Centenarului* dela nașt. lui *Ioan C. Brătianu* în Sibiiu [orator festiv: preș. A. Bârseanu] — Număr festiv al „Astrei”, dedicat dlui *N. Iorga* (50 de ani), apoi [17 Iun.] „festival *N. Iorga*” în Sibiiu. — [13 Aug.] Vizita fostului Principe moștenitor Carol la

Muzeul „Astrei“, cu o echipă de cercetași.
 — Ziua de 1 Dec. serbată solemn. — La serbătorirea compozitorului nostru *G. Dima* [Cluj] participare prin delegați și subscripție la un fond special. — La *Blai 3/15 Maiu* reprezentați printr'o delegație specială. — *Festival* dat (în 27 Sept.) în onoarea a 100 oaspeți italieni, conduși de prof. univ. *Artioli*,
 1922. Punerea bazelor unui „Fond al încoronării primului Rege al României întregite, *Ferdinand I*“ la „Astra“ [10,000 Lei]. Mai multe alte fundații, vre-o 22: cu numele *Iorga*, *Alexandri*, *Eminescu*, *Cipariu*, *Bărnăuțiu*, etc. — 1/14 Sept. 50 de ani dela moartea lui *Avram Iancu*. Parastas la mormântul lui din *Țebea*. Serbătorirea lui la *Câmpeni*, *Vidra*, pe *Găina*. Festivaluri în întreagă țara. Număr special din „*Transilvania*“. — [27 Decembrie] serbătorirea lui *L. Pasteur* [orator festiv, dl vice-preș.: *Dr. Gh. Preda*]. — [30 Apr.] *Societatea „Graiul Românesc“* [ca 40 pers.], condusă de dl prof. *Sim. Mândrescu*, și dl gen. *Broșteanu* vizitează „Astra“ și e serbătorită. — [6 Mai] „Astra“ participă la ridicarea unei cruci pe mormântul lui *Gh. Pop de Băsești*.

1923. Dl gen. francez *Le Rond* cu suită

ne vizitează Muzeul. — [16 Maiu] La *șezătoarea literară* a „Societății Scriitorilor Români” (și la banchet) colaborează și „Astra”. — La împlinirea a 50 de ani dela moartea marelui arhiepiscop și fost președinte al „Astrei” Andreiu Șaguna a luat „Astra” parte activă la serbările comemorative din Sibiiu și Rășinari. — La *centenarul* nașterii poetului maghiar Alex. Petöfi (17 Dec.) participă „Astra” printr’o delegație. — Serbătorirea, la Cluj, a publicistului Scotus Viator. „Astra” predă „Cartea de aur” [8 vol.], de T. V. Păcățian, frumos legată. — A luat parte, prin dl președinte la punerea pietrii fundamentale a bisericii catedrale ortodoxe române din Cluj [7 Oct.]. — La Sibiiu și Avrig a luat parte activă la serbătorirea lui G. Lazar [100 dela †, în 29 și 30 Sept.].

1924. În 31 Mai, 1—3 Iunie au fost frumoasele manifestări de înfrățire sufletească, la București, Breaza, Vălenii de munte, din prilejul vizitei soc. „Astra” acolo. — În 11 Mai a fost primită «Societatea ortodoxă naș. a femeilor române», care-și ținea congresul în Sibiiu, în Muzeul „Astrei”. — 14 Aprilie o recepție în onoarea corului institutorilor cehi din Praga, tot în Muzeul „Astrei” [cu

colaborarea „Reuniunii române de muzică „Gh. Dima”) — «*Universitatea liberă a Ate-
neului Iași-Tătărași*», sub conducerea dlui
președ. *Ifrim*, cu frați bucovineni, basara-
beni și moldoveni, a cercetat multe centre
din Transilvania, primită fiind de despărță-
mintele noastre dela fața locului. — In 22
Sept., la *primul congres al medicilor psihia-
stri* din România, în Sibiiu, a fost o recepție
la Muzeul „Astrei” (orator dl vice-președ.
Dr. Gh. Preda). — Sept. Primirea la Sibiiu
a 40 de frați *macedo-români* din Bulgaria,
conduși de dnii *Cicma* și *Papagoga*. — 5
Oct. *scoaterea bustului* lui Gh. Barițiu, în
parcul de dinaintea Muzeului „Astrei”. Ora-
tori festivi: dl președ. V. Goldiș și vice-preș.
Dr. Gh. Preda. — 13—14 Oct. primirea la
„Astra” din Sibiiu a *delegațiilor ziariști ceho-
slovaci*, recepție. Oratori festivi: dl președ.
V. Goldiș și secr. lit. *Horia Petra-Petrescu*.

1925. De *Rusalii* a vizitat o *delegație* a
comitetului central al „Astrei”, în frunte cu
dl preș. Vas. Goldiș, *Basarabia* (Chișinăul) —
aducând salutul „Astrei” fraților basarabeni.
— Ziua de 1 Dec. ținută cu deosebit fast în
aproape toate despărțămintele. — Partici-
parea la *serbarea de 75 de ani de existență*

a liceului «A. Șaguna» din Brașov. 29 Iunie, în aula liceului, o ședință extraordinară, festivă, a secțiilor. (Conferențieri dnii: V. Goldiș, Dr. I. Lupaș, G. Bogdan-Duică). — 3/15 Mai serbat în 36 de locuri cu conferențieri trimiși de „Astra” și de „Universitatea liberă” din București. — Serbătorirea maestrului actor *Const. Nottara* la împlinirea a 50 de ani de activitate artistică, în despărțăminte și în Sibiiu, din prilejul turneului său. — Serbătorirea a 25 de ani de activitate artistică a dlui *Zaharie Bârsan*. Desp. Cluj al „Astrei” aranjatorul, centrul aderă. — Participarea la desvelirea / plăcii comemorative în *Binținți*, satul natal al aviatorului *Vlaicu* [dnii Oct. Goga și I. Moța.] — Participarea la sfințirea Mausoleului de pe câmpul de luptă dela *Mărășești*, [Dr. V. Bologa]. — In 13/14 Sept. la congresul „Uniunii femeilor române” în *Timișoara*, „Astra” salută congresul prin dl președinte *Vasile Goldiș*. — La expozițiile de artă românească din *Paris* și *Geneva* a trimis „Muzeul Astrei” multe obiecte de preț și a fost lăudat de foruri competente. — Serbările dela *Șelimbăr* [15 Noemv.] din prilejul ridicării unei *troițe* în amintirea luptei lui *Mihai Viteazul*. Orator festiv, la

Sibiiu, dl *Alexandru Lăpedatu*. — „*Expoziția de studii*“ cu odoare bisericești, țesături românești și streine, picturi românești (Grigorescu, Verona, etc.), aranjată în „*Muzeul Astrei*“ (în zilele de 25 Oct., — 2 Noemvrie) de dnii prof. *I. D. Ștefănescu* și prof. în pens. *Dim. Comșa* [cu conferențe și concerte]. — În 14 Noemvrie, serbătorirea în Sibiiu a dlui *Alex. Lăpedatu*, pentru serviciile aduse „*Astrei*“, printr'un festival. — În Septemvrie am salutat pe *excursioniștii francezi* în călătoria lor de studii, conduși de abatele *Botinelli* („*Société d'Eylau*“). — „*Muzeul Astrei*“ adăpostește o reușită expoziție de lucruri de mână, aranjată de soc. „*Principele Mircea*“, filiala Sibiiu.

1926. Desvelirea, la *Guruslău*, a *troiței* ridicată cu concursul soc. „*Mormintele Eroilor*“, pe câmpul de luptă (*Mihai Viteazul* — *Sigismund Báthori*), în 14 Septemvrie. — La *Aușău* (jud. Bihor), la aniversarea nașterii lui *Alex. Roman*, conferențiar festiv trimisul nostru, dl profesor univ. *G. Bogdan-Duică*. — La sfințirea „*Casei culturale*“ din *Dragosloveni* (jud. Râmnicul Sărat), casa unde a trăit poetul *Al. Vlahuță*, delegat al nostru dl *Dr. Vasile Bologa*. — Chetă pentru „*Ziua Astrei*“ 1 Decemvrie.

1927. În 17 Iulie, primirea reprezentanților Americii de nord, profesori universitari, profesoare și studenți universitari. [Orator festiv dl vice-preș. Dr. Gh. Preda. Corul „Reuniunii de cântări Gh. Dima”. Conducătorii americani: prof. Healy și Muzzey din Waschington]. — În August sosirea a 60 institutori și institutoare, basarabeni și basarabence și colaborarea cu ei la festivalurile date. — Primirea coriștilor cehi din Plsen [Pilsen] „corul Smetana” și serbătorirea lor în Sibiiu, etc. 21—23 Noemvrie 1927: conferențele profesorului american *Chanles Upson Clane* din Jale, despre America, în cadrele „Astrei”.

1928: 14 Martie. Primirea prof. univ. de istoria artelor, dr. *Frantișck Zakarecz*, din *Bratislava* [Cehoslovacia]. — 8 și 10 Mai serbarea independenței, cu „Univ. liberă” împreună. 14 Mai 1928 serbătorirea abatelui Dr. phil. *Metodiu Zavoral* din Praga, printr'un festival în „Muzeul Astrei”. Oratori: *Dr. Oct. Russu* și *Dr. Horia Petra-Petrescu*, în numele „Astrei”. La Cluj, în numele secțiilor, orator: dl prof. *Aurel Ciortea*. — 15 Iunie. Oaspeții poloni, zia-riști (*Soc. de presă polonă-română*). Orator în „Muzeu”: *Dr. Gh. Preda*. — 27 Iulie. Profesorii

secundari, membri ai Congresului X internațional, ținut în București, vizitează „Muzeul”. Orator festiv: *Dr. Gh. Preda*. — 14 Oct. Parastas pentru fostul președinte *Sterca Șulufiu* (100 de ani dela naștere). — Orator la mormânt [parastas]: *Dr. Gh. Preda*.

Școala civilă de fete cu Internat,

a „Astrei”, a avut să sufere și ea pe vremea războiului. În anul școlar 1917/18, pe lângă toată vitregia vremii, părinții s’au gândit să-și adăpostească fetele în școala aceasta [încât cel puțin 30—40 de eleve au trebuit refuzate din cauza aglomerației] O inspecție școlară maghiară, de aproape 20 de zile [Maiu—Iunie 1918] a căutat să aducă „un potop întreg de dispoziții draconice” asupra institutului: procesele verbale și în limba maghiară, numele elevelor înmatriculate cu pronunția maghiară [Angyel, Almasán, Krajnik, Krisán, etc.], manuale interzise, etc. Se pregătea „zona culturală maghiară!”

Revoluția din 1 Noembrie 1918 a pus capăt suferințelor. În locul limbei maghiare, care a ajuns obiect facultativ, a fost introdus ca studiu obligat *limba franceză*.

S'a pornit o afluență, ca nici odată, a elevelor. Localurile cele vechi s'au adevărit de neîncăpătoare, încât lecțiile au trebuit să se predea, când la fosta „Școală de cadeți“, când la Liceul „Gh. Lazăr“, când în edificiul consistorului arhidiecezan [Str. Șaguna 14]. Anul școlar s'a inaugurat în 2 Oct. 1919 cu aproape 500 eleve. În 1920 erau înscrise aproape 400 eleve, împărțite în 10 clase. Astăzi [Oct. 1928] se află înscrise ca interne în Internatul „Astrei“ 86 de eleve.

În 1919 a început „Resortul cultelor și instrucțiunii publice“ din Transilvania să naționalizeze școlile secundare de stat din ținuturile de sub administrația Consiliului dirigent de atunci. Luându-se măsuri ca să se deschidă și licee de fete în Arad, Cluj și Sibiu, Școala civilă de fete cu Internat a „Astrei“ a fuzionat cu Școala civilă de fete de stat, cu 1 Sept. 1919, iar profesorii și profesoarele școlii civile de fete au trecut la noul liceu, cu toate drepturile și datorițele lor.

Edificiul internatului „Astrei“ a rămas și pe mai departe, până la nouă dispoziții, în serviciul Internatului și al Școlii civile de fete. Adunarea generală a „Astrei“ (1920 Sibiu) a încuviințat aceste schimbări.

Director al Internatului este acum dl *Dr. Vasile Bologa*, iar directoară dna *Octavia Colbasi*.

Secțiunile științifice-literare ale „Astrei“.

„Asociațiunea transilvană pentru literatura și cultura poporului român“, a hotărât principial, să înființeze trei secțiuni: filologică, istorică și fizică-naturală, în adunarea generală dela Brașov, la propunerea lui *Gavril Muntean*, în anul 1862.

Cu doi ani mai târziu, la 1864, în adunarea generală ținută la Hațeg I. Popazu propune ca secțiunea filologică să se constituie la Blai, sub prezidenția lui *T. Cipariu*, cea istorică la Brașov, sub prezidenția lui *G. Muntean*, iar cea pentru științele naturale la Sibiiu, sub prezidenția mitropolitului *A. Șaguna*.

„Asociațiunea“ înființată înaintea Academiei Române, prin secțiunile sale voia să lucreze și ca un înalt for științific și literar, pentru cultura întregului popor românesc, punând stăruințe deosebite pentru limba românească, puritatea și unitatea ei, alfabetul latin, dicționar etc.

Inițiindu-se la 1866 „Societatea literară”, care avea să se schimbe în curând în Academia Română din București, aceste preocupări științifice-literare mai înalte trec asupra Academiei Române, șapte din primii ei membri fiind ardeleni, și anume aceiași cari intraseră și în cele trei secțiuni ale „Asociațiunii”: T. Cipariu, G. Muntean, G. Barițiu, I. Hodoș, Alex. Roman, Al. Mocioni și Vincențiu Babeș.

Astfel secțiunile „Astrei” rămân deocamdată fără o activitate specială. La 1880 s'a votat în adunarea generală din Turda un regulament al secțiunilor, dar activitatea celor mai de seamă intelectuali ardeleni era absorbită de lucrările Academiei.

„Asociațiunea” și-a directivat activitatea spre luminarea masselor mari, lăsând terenul de cercetări științifice-literare Academiei Române. Așa în 1901 secțiile „Astrei” se reorganizează, cuprinzând cinci secțiuni. Contribuția lor la activitatea „Astrei” se evidențiază în publicarea „Enciclopediei Române”, sub redactarea lui Dr. C. Diaconovici, în înființarea și publicarea Bibliotecii populare a „Astrei”, în organizarea și ținerea de con-

ferințe pentru intelectuali, în redactarea revistei „Transilvania”.

Izbucnirea războiului și primii ani de după unire au oprit activitatea secțiunilor, până la noua reorganizare din 1925, când numărul lor se ridică la zece, prin noul regulament: literară și filologică, artistică, istorică, geografică-etnografică, juridică, a științelor naturale, medicală, școlară și tehnică. În 1927 s'a înființat a unsprezecea secție: feminină. Prin noul regulament membrii activi ai secțiilor sunt zece, afară de trei, cari pot avea cincisprezece membri activi: secțiunea literară-filologică, geografică-etnografică și cea social-economică.

Fiecare secțiune are și membri corespondenți, a căror număr nu e limitat de regulament. Secțiunile „Astrei” cuprind azi pe cei mai de seamă intelectuali din Ardeal și Bănat, aproape trei sute.

Sediul lor din 1925 e la Cluj, unde locuiesc cei mai mulți membri activi și corespondenți. Președintele de drept a secțiunilor reunite e președintele „Astrei”.

Din 1928 s'a înființat la Cluj un secretariat al secțiunilor, s'a închiriat un local

pentru trebuințele lor și pentru redacția din Cluj a revistei „Transilvania”.

De trei ani secțiunile desvoltă o frumoasă activitate. Secțiunea medicală-biopolitică, cu ramificații în toate orașele principale ale Ardealului și Bănătului, organizează conferențe populare ținute de medici, cu proiecțiuni. A ținut până în prezent peste 500, de cel mai mare folos pentru îmbunătățirea situației sanitare a populației noastre dela țară.

Editează, în al doilea an, revista lunară: „Buletinul eugenic și biopolitic”, cu colaborarea membrilor secțiunii medicale-biopolitice și a altor medici distinși. Publică o bibliotecă medicală și biopolitică, apărând până acum nouă lucrări, de deosebită valoare, de d-nii I. Moldovan, I. Hațiegan, A. Iacobovici, Dr. Goia, Daniello, A. Iancu, S. Mehedinți.

Secțiunea științelor naturale și-a deschis biblioteca sa cu „Speologia” de dl I. Racoviță. În „Biblioteca istorică” a apărut lucrarea dlui I. Lupaș: Epocile principale din istoria Românilor. Din Biblioteca geografică-etnografică au apărut 3 numere, tot trei în aceea

a secțiunii social-economice. Altele sunt în curs de apariție.

Secțiunea literară-filologică, după ce a publicat concurse cu premii pentru subiecte date, fără să se prezinte lucrări satisfăcătoare, a hotărât să scoată o Antologie și Crestomație a literaturii din Ardeal, un volum de versuri, altul de proză.

Secțiunile pregătesc acum o mare lucrare asupra realizărilor românești dincoace de Carpați, în cei zece ani dela unire.

Incepând cu anul 1928 secțiunile se întrunesc în ședință comună la o dată și de două ori pe lună, ședințe plenare, în cari se fac comunicări, se discută și se iau hotărâri în legătură cu activitatea lor și se fixează principiile de orientare generală în activitatea culturală a „Astrei”.

Pentru desfacerea mai intensivă a publicațiilor „Astrei”, secțiunile au înființat, cu aprobarea comitetului central, un oficiu de desfacere la Cluj.

Secțiunile reorganizate și având un organ propriu la Cluj, — secretariatul lor, — au intrat, după multe dibuiri, pe un teren vast de activitate culturală.

Pentruca să prospereze și secțiile după războiu s'a întrepus cu toată energia actualul președinte al „Astrei”.

Bugetul „Astrei”.

Un capitol, care nu va fi lipsit de interes, este acesta, care tratează despre *bugetul «Astrei»*. Arătăm aici date foarte elocvente, cari ar trebui să fie comentate de întreagă obștea românească, fiindcă o privește de aproape. Mijloacele financiare de cari a dispus „Astra” din 1919 până în zilele de acum sunt următoarele:

In anul	1919	Lei	265,867 98
„ „	1920	„	428,692 60
„ „	1921	„	856,308 16
„ „	1922	„	650,123 75
„ „	1923	„	683,493 83
„ „	1924	„	1.405 822 59
„ „	1925	„	2.647,684 —
„ „	1926	„	3.116,311 22
„ „	1927	„	5.397,950 —
„ „	1928	„	7.419,400 —
„ „	1929	„	7.419,400 —

In raportul din 1926 ne întrebam, pe drept cuvânt: „ce însemnează aceste mij-

loace financiare pentru ducerea la bun sfârșit a atâtor probleme de importanța celor mai sus înșirate? (a fost vorba de despărțăminte, de cercuri culturale, de „case naționale“, de lupta contra analfabetismului, de conferințe și șezători culturale, de biblioteci și muzee, de publicațiile „Astrei“, de expoziții, de internat etc.). Ce înseamnă ele, când s. e. pentru susținerea unei *singure* școale primare sătești, cu 8 puteri didactice, cu 387 elevi, numărul locuitorilor din comună fiind 2240, s'a cheltuit în anul școlar 1926-1927, suma de Lei 557,358 —, și când bugetul învățământului primar al școalelor de stat, dintr'un singur oraș mai mărișor, cu 22 puteri didactice, 1057 elevi, a fost în anul școlar 1926/27 de Lei 3.116,311.22“.

Care va fi datoria noastră pe viitor? Să ne dăm toată truda ca instituția, care este una din cele dintâi promotoare ale culturii la noi, să fie *mult mai mult sprijinită pecuniar*, atât din partea oficialității, cât și din partea particularilor (cu danii și cu înscrierea în șirul membrilor).

Numai așa vom putea păstra întotdeauna privirea „ad Astra“!

Și guvernele, cari s'au succedat, au sprijinit „Astra“.

Nu va strica să indicăm aici și câteva date concrete despre *numărul ședințelor ținute de comitetul central în Sibiu și despre numărul deciziunilor* :

In cei 6 ani de răsb. s'au ținut 86 șed. și dec. 2823				
„ a. 1917	„	„	15	445
„ „ 1918	„	„	18	365
„ „ 1919	„	„	18	404
„ „ 1920	„	„	19	471
„ „ 1921	„	„	19	677
„ „ 1922	„	„	26	768
„ „ 1923	„	„	29	655
„ „ 1924	„	„	24	510
„ „ 1925	„	„	19	588
„ „ 1926	„	„	18	539
„ „ 1927	„	„	26	688

Aici trebuie să accentuăm că membrii din comitetul central nu primesc jetoane, ci lucrează la dispoziția „Astrei“ cu totul gratuit.

După moartea lui Andreiu Bârseanu, merituosul președinte al „Astrei“, a cărui memorie va rămânea neștersă în inimile

tuturora, a fost ales, în adunarea generală din Timișoara, 1923, dl *Vasile Goldiș*.

Conducerea a luat-o în ședința comitetului central din 28 Sept. 1923. La adunarea generală dela Reghin [1925] a fost reales.

Dl V. Goldiș a întreprins o vie activitate în folosul „Astrei”.

Pentru înlesnirea organizării celei nouă, după despărțăminte și cercuri culturale (foste agenturi), a întreprins d-sa, în lunile Sept. și Octomvrie 1925, un turneu în persoană, în 2 restimpuri, în *toate* capitalele județelor din Ardeal, Banat, Crișana, Satu-mare și Maramurăș, unde a luat contact cu organele despărțămintelor noastre din centrele județelor.

În urma stăruințelor dlui președinte cea mai mare parte a prefecturilor de județ și o seamă din orașele de reședință, precum și alte orașe și chiar sate au subscris sume pentru „Astra”, ca să poată să se organizeze în despărțămintele centrale județene.

Tot mulțumită dlui președinte Goldiș, de pe când era Ministru al cultelor, a putut *expune Muzeul* central al „Astrei” tablouri de ale pictorilor de seamă ai Vechiului Re-

gat, ca să fie cunoscute de publicul ardelean (în 1926).

Mulțumită stăruințelor d. sale ne-a oferit Ministerul cultelor și artelor, în 1926, însemnatul ajutor de 3,000,000 Lei.

Trecând în legea teatrelor, în 1926, controlul cinematografelelor (resortul Ministerul cultelor și artelor) acest Minister a întocmit un *regulament al cinematografelelor*, în care se asigură avantajii societăților culturale și de binefacere din țară. De acest favor beneficiază și societatea noastră. Atât dl președinte Goldiș, cât și membrul de onoare al societății „Astra”, fostul ministru al cultelor și artelor, dl *Alex. I. Lapedatu* și-au arătat toată solitudinea față de societatea noastră.

Vice-președinții și ceilalți membrii din comitet și-au împărțit agendele, lucrând după puteri în folosul „Astrei”. Din trecerea în revistă a serbărilor „Astrei” se vede că dl *Dr. Gh. Preda* a reprezentat de multe ori „Astra” și a ținut conferințe și discursuri, în centru și în despărțăminte. Dl *Dr. Octavian Russu* a supravegheat mai cu seamă bunul mers al „Astrei” în cancelarii, ca vice-președinte, pe lângă reprezentarea „Astrei” la diferite ocazii.

Membrii din comitet au supravegheat despărțămintele.

Lăsăm să urmeze aici lista acelor despărțăminte, cari în anul 1927 au arătat mai mult spor la muncă :

1. Alba, 2. Bihor, 3. Brașov, 4. Ciuc, 5. Cluj, 6. Făgăraș, 7. Murăș, 8. Sălaj, 9. Sibiu, 10. Someș, 11. Târnava-mică [Blaj]; iar *dintre despărțămintele de plasă următoarele 14 despărțăminte*: 1. Budila [Brașov], 2. Mănăstur [Satu-mare], 3. Gurghiu [Mureș], 4. Hunedoara, 5. Jibău [Sălaj], 6. Orăștie [Hunedoara], 7. Reghin [Mureș], 8. Săcele [Brașov], 9. Sălciua [Turda], 10. Săliște [Sibiu], 11. Sebeș [Alba], 12. Șimleu [Sălaj], 13. Ugocea [Satu-mare], 14. Zărnești [Brașov].

Membrii „Astrei“.

La sfârșitul anului de gestiune 1927/8 au fost 17 membri onorari, 342 membri ai secțiunilor literare și științifice, 99 ai „Casei Naționale“, 964 membri fondatori, 3756 pe viață, 2566 membri activi și 410 membri ajutători. *Cu totul 7795 membri* [față de anul trecut o creștere de 584 membri].

De sigur, numărul acesta este mic față de populația românească și va trebui să

crească în viitorul apropiat, mulțumită străduințelor ce se vor depune de toți cei buni ai noștri.¹

Propaganda în Basarabia.

Importanța „Astrei”, trecutul ei glorios, a fost peste putință să nu fi exerciat și asupra celorlalți frați din România întregită un farmec deosebit și dela irădierea aceasta până la strângerea mânilor a fost numai un pas.

Frații noștri *basarabeni*, prin graiul I. P. S. Sale Arhiepiscop, astăzi Mitropolit Gurie, au adresat, lângă mormântul lui Avram Iancu [la adunarea comemorativă a lui], rugarea să dispunem „înființarea și în Basarabia a despărțămintelor Asociațiunii”. De serbătorile Rosaliilor (6—7 Iunie) 1925 au fost la Chișinău delegații „Astrei”, în frunte cu dl președinte V. Goldiș și atunci s'au

¹ Din Martie 1928 e angajat în mod provizor, ca *Conferențiar propagandist*, dl Dr. Nicodim Cristea, care desvoltă o vie activitate și pentru înscrierea de membri, împreună cu dl *Grațian C. Mărcuș* angajat [din Sept. 1928] cu conducerea unui *oficiu de desfacere a publicațiilor „Astrei”*.

strâns rândurile și la frații noștri din Basarabia, după modelul „Astrei” noastre.

Cu mandat special, ca „comisar general al „Astrei” pentru Basarabia”, a trimis „Astra” în Basarabia pe membrul ei în comitetul central, pe dl prof. univ. *Dr. Onisifor Ghibu*, un bun cunoscător al stărilor din Basarabia. Timp de un an și jumătate a lucrat acest trimis al „Astrei” cu devotament pentru înființarea „Astrei basarabene”, trezind la conștiință națională, prin conferențe [peste 80], ținute de membri marcați ai societății basarabene și reprezentanți ai românismului de aiurea; cu tipărirea de broșuri [12 numere «*Biblioteca Astra*» pentru intelectuali]; cu editarea unui calendar popular și a gazetei pentru popor «*Cuvântul Moldovenesc*»; cu înființarea a 10 secții științifice-literare în Basarabia [o „Academie militantă”]; cu înființarea de biblioteci pe sate și în orașe.¹ Munca aceasta a dat roade îmbelșugate. Glasul „Astrei” a fost auzit. Acum se află în fruntea „Astrei” din Basarabia un comitet special, în frunte cu președintele, dl *Ion G. Pelivan* și secr. gen. dl *V. Pop*, [v. lista membrilor în „*Transilv.*”, pg. 440—1].

¹ V. „*Transilvania*”, 1927 [pag. 403—8].

Iată bilanțul anului întâi:

Conferențe s'au ținut la centru 6, la sate 22.

Cămine culturale s'au înființat 4, mai fiind 6 înființate de fostul comisariat general, iar în curs de înființare 13.

Un *cinematograf* a deschis desp. Cetatea Albă.

S'a editat o *broșură*, *calendarul* pe 1929 și alte 3 *broșuri* sunt sub tipar, iar 6 sunt în pregătire.

Regionala a avut, prin bunăvoința Ministerului de Instrucțiune, 2 *propagandiști culturali*.

Biblioteci populare au înființat 7 și mai sunt 8, înființate de fostul comisariat general.

Cetitorii alor 12 *biblioteci populare* au fost în număr de 2506.

Biblioteca culturală a Regionalei numără 1726 volume.

Membri are Regionala: 2 fondatori, 7 pe viață, 615 activi și 10 ajutători, între cari nu sunt socotiți membrii din desp. Cetatea Albă și Tighina.

Propaganda în Dobrogea.

Și în Dobrogea a avut răsunset activitatea „Astrei”. O mână de oameni entuziaști, în frunte cu dl general *I. Vlădescu*, comandant al diviziei a 9-a, cu dnii *G. Coriolan*, dir. liceului „Mircea cel Bătrân”, *N. Papadat*, cons. la Curtea de apel, *Bucur Constantinescu*, avocat, toți din Constanța, apoi mai cu seamă cu dl căp. *I. Dumitrașcu* și insp. școlar *I. Georgescu*, fostul nostru secretar literar — au pus bazele «Regionalei Dobrogene», în 5 Mai 1927.

Activitatea „Astrei” în Dobrogea este din cele mai satisfăcătoare, mulțumită domnilor înșirați mai sus.

Activitatea desfășurată până în prezent, se rezumă la 97 șezători, 2 festivaluri, 2 concerte, 3 reprezentații teatrale, înființarea unui cor, orchestră, secție teatrală și sportivă, precum și organizarea a 47 filiale în județ.

Astfel avem satisfacția să vedem că ideia salvatoare, culturală, a „Astrei” este transportată cu avânt și în Basarabia și în Dobrogea, de o mână de bărbați destoinici, cari primesc îndemn dela izvorul nesecat al dragostei de neam și de lumină.

Încheiere.

Am trecut în revistă generală ceea ce a prestat „Astra” în decursul acestor zece ani din urmă.

Cetitorul va trebui să mărturisească, dacă va *cântări* cele relatate: în atmosfera de după războiu a încercat conducerea „Astrei” să reia firul întrerupt în decursul cataclismului social al războiului. Dacă nu i-a reușit pe deplin, nu este a se atribui conducerii, ci stărilor precare.

Continuând organizația lăsată nouă prin statute de mitropolitul Șaguna, s'a încercat, de dl vice-preș. Dr. Gh. Preda, de a se completa aceasă organizație, făcându-se cât mai corespunzătoare vremurilor actuale. Printr'un proiect adus de acum doi ani înaintea comisiei de organizare, secțiilor și comitetului central, dl vice-preș. Preda a întocmit în cadrul organizației modificate, un program general de activitate, care ar fi chemat prin aplicarea lui să corespundă mai bine scopurilor „Astrei”.

Credem că într'un viitor apropiat acest proiect va fi adus și în discuția unei adu-

nări generale și va putea să-și dea roadele așteptate.

Un neurolog savant, francez, doctorul *P. Vachet*, tipărind în 1928 o carte cu titlul „Remediu la viața modernă” (carte, în care pune teza că inteligența și inima, în urma loviturii sociale a războiului, au dat „fali-ment”) constată, că boala *universală* de astăzi este „viața neliniștită a civilizatului contemporan, exasperat până la nebunie de uraganul destructor al războiului” și susține că „nevroza modernă” face „victime din zi în zi mai numeroase”, între „oamenii normali și cari — singuri — parvin să suporte voințele individuale, oțelite la disciplinele sociale cele mai severe”.

Dacă în Franța este atmosfera astfel — și ne grăbim să spunem că analiza doctorului Vachet se poate confirma și într’alte țări, înaintate în cultură, — atunci ce să zicem noi, la cari s’a repercutat în suflete cataclismul războiului cu o intensitate și mai mare, având — fără de vina noastră — masse mari de oameni neștiutoare de carte, cari de aici înainte au să-și cimenteze normele de educație cetățenească și de cunoștințe culturale?!

Ca să scăpăm de falimentul inteligenții și al inimii pe cât mai mulți — la aceasta este chemată „Astra” noastră. Ca «nevroza modernă» să nu cuprindă prea mulți, și la noi, va trebui să ne dăm silința cu toții, cetățenii acestei patrii — deoarece altfel va fi spre detrimentul tuturor. E vorba aici de o luptă, de o cruciadă, care încearcă, cu vizirul deschis, să purifice atmosfera și ca statului să i se poată reda cetățeni conștii de chemarea lor, cetățeni, cari vreau ridicarea culturală a masselor, ca ele să fie mature; cetățeni, cari lămuresc probleme cardinale, vitale, în mijlocul intelectualilor, dându-le, pe lângă aceste probleme, și nutremânt sănătos, întremător, beletristic, economic, muzical, etc. E vorba să se dea aceste directive viabile cetățenilor patriei acesteia, pentruca ea să poată prospera, spre binele comun.

Cine privește astfel problemele „Astrei” — și ele nu pot fi privite altfel! — acela va înțelege de ce mare însemnătate este și în zilele noastre vechea „Astră”; cu tradiția ei de bun-simț; ca nimbul ei de păstrătoare a moștenirii unui Șaguna, unui Barițiu, unui Timotei Cipariu, etc.; cu proclamarea unui

„Treuga Dei“ între confesiunile românilor și între partidele politice, la masa verde a societății; cu prestigiul ei de cea mai veche societate culturală românească din Ardeal și Banat etc.

Acela va pricepe, dacă își va întreba și inima, că aici numai *colaborarea*, numai îndreptarea *frățescă* a eventualelor scăpări din vedere, au loc, deoarece adevărul — adevărilor în privința „Astrei“ acesta este: *dacă înflorește „Astra“ îi merge bine statului nostru, dacă „Astra“ tânjește, nici statul nostru nu poate prospera, fiindcă cetățenii lui nu pot fi destul de bine îndrumați pentru ca să ajungă conștii de chemarea lor.*

De aceea este vrednică de laudă orice strădanie ca viitorul „Astrei“ să fie asigurat, de aceea merită laudă mișcarea de a da putința „Astrei“ ca — din taxele pe spectacole sau din concesiile ce acordă pentru cinematograf — să-și adune capitalul, pe care să-l fructifice pentru binele înaintării noastre. Așa vor spori bibliotecile, muzeele, „casele naționale“, expozițiile, cursurile, conferențele, publicațiile centrului și ale secțiilor — așa vom ajunge, iarăși, să ne simțim în atmosfera

prielnică a idealismului, care arată cărarea unui popor conștiu de sine.

De idealști mai avem trebuință în zilele noastre! De idealști, cari sunt totodată realiști, de *idealiști-realiști*.

Alt francez contemporan de seamă, dl Gaston Rageot, constată într'o lucrare recentă, că „umanitatea contemporană trebuie să treacă din acest [actual] tunel negru al materialismului, ca să ajungă la lumina aceluia *idealism etern, atât de necesar inimii, ca aierul, plămânilor*».

„Astra” contribuie din greu ca să ieșim din acest „tunel negru al materialismului” de aceea trebuie sprijinită din răputeri.

De aceea, d-ta, cetitorule, care ai citit aceste rânduri și te-ai lăsat pătruns de adevărurile din ele, prinde prilejul, ori de câteori ți se oferă — fii și d-ta un propagandist entuziast al „Astrei”, ca tot mai mult și mai mult să ne bucurăm de roadele ei și să fim vrednici de tradiția unui Șaguna, Baritiu și Timotei Cipariu....

CATALOGUL

**publicațiilor „Astrei“, cari se află de
vânzare.**

„Biblioteca Poporală“.

Nr. 72. Ioan Georgescu: Satul meu, un sat din Ardeal. Prețul 3 Lei.

Nr. 93. Petrea Dascăluș: Din popor. 3 Lei.

Nr. 94. Ioan Agârbiceanu: Povestiri. 3 Lei.

Nr. 98. Ioan Georgescu: Tudor Vladimirescu. 3 Lei.

Nr. 106. Ioan Georgescu: Invățătura și petrecere. 10 Lei.

Nr. 109. Victor Lazăr: David Urs de Mărgineni. 3 Lei.

Nr. 110. Maria Regina României: Sămânța înțelepciunii. 3 Lei.

Nr. 112. Horia Petra-Petrescu: Gânduri de dat mai departe. 3 Lei.

Nr. 113. Pentru sările de șezătoare. 4 Lei. (Ioan Pop Reteganul, schițe de I. A. Bassarabescu și Horia Petra-Petrescu).

Nr. 114. Ion Borcia: Inviere și alte poezii. 4 Lei.

Nr. 115. Clipe de întremare sufletească. 4 Lei.

Nr. 116. Petrea Dascălul: Icoane dela țară. 4 Lei.

Nr. 117. Moșul [Nic. Petra-Petrescu]: De braț cu Moșu, în povești. 4 Lei.

Nr. 118. Bojena Niemțova: Povești din țara Cehului. 4 Lei.

Nr. 120. E primejduită cultura! 3 Lei.

Nr. 121. G. Tutoveanu: Patria. 3 Lei.

Nr. 122—123. Ion Borcia: Ileana. 10 Lei.

Nr. 124. Horia Petra-Petrescu: „O bucată de pâine din Banat“. 5 Lei.

Nr. 125. Leon Tolstoi: Prisonierul din Caucaz. 5 Lei.

Nr. 126. Ioan Pop-Retegănuș: Lucă minte-slabă și alte povestiri. 5 Lei.

Nr. 127. Ioan Zamfirescu și I. A. de P.: Cum să ne îngrijim viața de vie și Vitele. 5 Lei.

Nr. 128. Edmondo de Amicis: Hârtia de o sută. 5 Lei.

Nr. 129. Dr. Ilie Dăianu: Al doilea președinte al „Asociațiunii“: Vasile L. baron Pop. 5 Lei.

Nr. 131. Ioan Pop-Câmpeanu: Dușmanii omului. 5 Lei.

Nr. 132. Andrei Bârseanu: Snoave, chiu-turi, povestiri. 5 Lei.

Nr. 133. George Vâlsan: Povestirea vieții lui Vasile Alecsandri. 5 Lei.

Nr. 134. Ioan Al. Lapedatu: Moartea lui Asan. 5 Lei.

Nr. 135. O șezătoare românească. 5 Lei.

Nr. 136. Ioan Al. Lapedatu: Amor și răsbunare. 5 Lei.

Nr. 137. Luptele lui Mihai Viteazul, povestite de el însuș. 5 Lei.

Nr. 138. De cetit și răs-gândit. 5 Lei.

Nr. 140. Romul Simu: 1 Decembrie 1918. 5 Lei.

Nr. 141. Elena C. Sporea: Vine Crăciunul. 5 Lei. Piesă de teatru în 2 acte, pentru copii, cu note de Kiriac și ilustr. de Oct. Smigelschi.

Nr. 142. Gen. C. Dragu: Fapte de îndeplinit, pentru întărirea și prosperarea neamului. 5 Lei.

Nr. 143. Horia Petra-Petrescu: Grivei și alte povestiri. 5 Lei.

Nr. 144. Coriolan Brediceanu: Peatra credinței. 5 Lei.

Nr. 145. Ioan Pop-Reteganul: Casa țăranelui român. 5 Lei.

Nr. 146. Ion Pop-Câmpeanu și N.: Pricinuitoarii boalelor și plantele de leac. 5 Lei.

Nr. 147. Adam Bolcu: Din poveștile lui Moș Toader. 5 Lei.

Nr. 148. Un ceas de șezătoare populară. 5 Lei.

Nr. 149. A Lupeanu-Melin: Niță Zdrenghia. 5 Lei.

Nr. 151. A. P. Bănuț: Gheorghe Cârțan. 5 Lei.

Nr. 152. Nutremânt sufletesc. 5 Lei.

Nr. 153. Victor Lazăr: Războiul pentru întregirea neamului românesc. 1916—1918. 6 Lei.

Nr. 154. Victor Lazăr: Cultivați legume în grădinile voastre. 2 Lei.

Nr. 155. Victor Vlad Delamarina: Poezii bănățenești. 3 Lei.

Nr. 156. Războiul româno-ruso-turc, în 1877—1878. 4 Lei.

Nr. 157. Ingrijirea copilului mic până după înțarcare. 3 Lei.

Nr. 158. Const. Negruzzi: Cârliani, sau Doi țărani și cinci cârliani. 3 Lei.

Nr. 159. Victor Lazăr: Copii cu renume. 4 Lei.

Nr. 160. Alex. Ciura: Păr. Vasile Lucaciu. 5 Lei.

Nr. 161. Ana Victor Lazăr: Bucătăria gospodinei dela sate. 4 Lei.

Nr. 162. Calendarul „Asociațiunii“ pe 1929, în 192 pagini, costă numai 10 Lei.

Nr. 100. Ion Georgescu: Ce este și vrea să facă Asociațiunea. 3 Lei.

Biblioteca populară de economie și cooperatie Nr. 1.

N. Ghiulea: Adevăratul înțeles al cooperatiei. 8 Lei.

Ion Pop-Câmpeanu: Bănci populare și cooperative sătești. 6 Lei.

Grațian C. Mărcuș: Din viața cooperativelor [sub tipar].

Biblioteca „Astra“:

Fr. Neugebauer: Viitorul tehnic-economic al României întregite, trad. de I. Georgescu. 10 Lei.

T. V. Păcățian: Jertfele Românilor din Ardeal, Banat, Crișana, Sătmar și Maramurăș, aduse în războiul mondial din anii 1914—1918. 15 Lei.

Ioan C. Băcilă: Pictori francezi prin țara noastră [1828—1868] cu ilustrații. 15 L.

Onisifor Ghibu: Cum s'a făcut unirea Basarabiei. 5 Lei.

Dr. Ioan Lupaș: Contribuțiuni la istoria ziaristicii românești ardelene. 30 Lei.

Dr. Aurel Voina: Valorificarea capitalului uman. 15 Lei.

Dr. Dominic Stanca: Ancheta sanitară ca bază de plecare a combaterii plăgilor sociale. 15 Lei.

Victor Stanciu: Pământul și istoria. 15 Lei.

I. Băcilă: Portretele lui Mihai Viteazul. 30 Lei.

Biblioteca Secțiunii geografice-etnografice:

Sabin Opreanu: Săcuizarea românilor prin religie. 10 Lei.

George Vâlsan: O știință nouă: etnografia. 10 Lei.

El. Sighiarteu: Colinele și Cetatea Ciuceului. 10 Lei.

Biblioteca Secțiunii istorice:

Dr. Ioan Lupaș: Epocile principale în istoria românilor. Cu numeroase ilustrații. Legată 60 Lei.

Biblioteca Secției științelor naturale:

Antipa Grig. și E. G. Racoviță: Speologia. O știință nouă a străvechilor taine subpământesti. Cu 14 fotografii. 50 Lei.

Biblioteca Secției social-economice :

N. Ghiulea : Cooperația. 35 Lei.

Biblioteca „Astrei medicale“ :

Prof. Dr. I. Moldovan : Igiena națiunii.
20 Lei.

Prof. Dr. I. Moldovan : Biopolitica [epuizată].

Prof. Hațieganu : Infecția tuberculoasă și profilaxia ei socială. 40 Lei.

Dr. Daniello : Tratatamentul tuberculozei pulmonare. 40 Lei.

Prof. Iacobovici : Cancerul. 40 Lei.

Docent Dr. Goia : Boalele infecto-contagioase. 40 Lei.

Problema tuberculozei. 120 Lei.

S. Mehedinți : Școala română și capitalul biologic al poporului român. 20 Lei.

Docent A. Iancu : Alimentația și îngrijirea copilului mic. 40 Lei.

